

іншого на інший.

2. Дидактична гра «Рукавичка». Діти отримують по одній рукавичці з зображенням на ній малюнком. Логопед пояснює, що необхідно знайти другу рукавичку, на якій картинка починається на такий самий звук. Діти виходять і шукають пару до своєї рукавички.

Висновки. Виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що сформований фонематичний слух передбачає розвиток багатьох умінь, головними серед яких є: уміння чути окремі звуки у слові, виокремлювати звуки у словах і складати зі звуків слова; уміння розрізняти на слух всі звуки мови, які належать до різних фонем, не змішуючи їх один із одним; уміння співвідносити почутий звук із певною фонемою мови. Недостатній розвиток фонематичних процесів негативно впливає на якість мовлення дитини, гальмує оволодіння грамотою. Тому формування фонематичного слуху необхідно вважати первинним і дуже важливим завданням початкового етапу навчання будь-якої мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), Київ, 2012 – 42 с.
2. Древецька Л. О. Розвиток слухової уваги та фонематичного сприймання на матеріалі мовних та немовних звуків // «Розкажіть онуку», 2009.
3. Филічева Т. Б. Основи логопедії / Т. Б. Филічева, Н. А. Чевелева. – М.: Просвещение, 1998.
4. Сухар В. Л. Придумай слово / В. Л. Сухар. – Харків: Ранок, 2011.
5. Уткіна В. М. Розвиток слухової уваги, слухової пам'яті та фонематичного сприймання // Психологічна газета, 2008.

УДК 372.461 – 053.4:316.356.2

А. О. Петренко

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

В. М. Андросова

старший викладач кафедри логопедії
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ПРОФІЛАКТИКА ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СІМ'Ї

В статті висвітлені напрямки профілактики заїкання у дітей дошкільного віку в сім'ї та статистичні дані його поширення у населення.

В статті изложены направления профилактики заикания у детей дошкольного возраста в семье и статистические данные его распространения у населения.

The article is devoted to directions of prevention of stuttering in children of preschool age in the family and statistical data of its prevalence among the population.

Ключові слова: заїкання, діти дошкільного віку, профілактика, сім'я.

Ключевые слова: заикание, дети дошкольного возраста, профилактика, семья.

Key words: stuttering, children of preschool age, prevention, family.

Постановка проблеми. З огляду на багатомісячну історію вивчення і лікування порушень мовлення, заїкання – це одне із захворювань, яке вивчалось з давніх часів та досить поширене нині. Заїкання – це порушення темпоритмічної організації мовлення, зумовлене судомним станом м'язів мовленнєвого апарату.

Як стверджує Р. Є. Левіна, в загальній проблемі заїкання особливе місце займає дошкільний вік, на який припадає найбільша кількість випадків виникнення цього дефекту [5, с. 474]. За Р. Кьоном, заїкання спостерігається в будь-якому віці та в осіб обох статей, але здебільшого ним страждають хлопчики у віці від 6 – 14 років, натомість як у дівчаток та дорослих осіб зустрічається рідше. Заїкання не однаково поширено у всіх країнах: в одних воно зустрічається частіше, в інших – рідше. Більше заїк зустрічається в Європі, а саме в Німеччині, Франції, Австрії, Італії, Іспанії, Голландії і Швеції [5, с. 368].

За статистичними даними Т. С. Резніченко, заїканням страждає приблизно 3 % дітей. На його думку, поширеність заїкання залежить від такої особливості, як темп мовлення певної нації. У французів на заїкається страждає 5-7 %, у німців – 2 % населення, американські індіанці не заїкаються взагалі. Заїкання у хлопчиків спостерігається в 3-4 рази частіше, ніж у дівчаток. Т. В. П'ятниця зазначає, що заїкання зустрічається у дітей у віці 2-3 роки – 39,1 %, в 4-5 років – 35,9 %, у дітей старше 7 років – 12,2 %, не встановлено – 12,8 % [4, с. 28].

Таким чином, зважаючи на статистичні дані поширення заїкання,

актуальним є питання профілактики його виникнення. Вчені (Ю. А. Флоренська, Ю. А. Поворинський, В. А. Гіляровський, М. Е. Хватцев, С. С. Ляпідевський, Н. І. Жинкін та ін.) зазначають, що усунення стійкого дефекту заїкання представляє значні труднощі, тому порівняно легше попередити заїкання [5, с. 357].

Мета статті: визначити та охарактеризувати напрямки профілактики заїкання у дітей дошкільного віку в сім'ї.

Завдання: 1) проаналізувати науково-методичну та спеціальну літературу з означеної проблеми; 2) охарактеризувати основні напрямки у профілактиці заїкання у дітей дошкільного віку в сім'ї.

Виклад основного матеріалу дослідження. Профілактика (грец. *prophylaktikos* – запобіжний) – це сукупність попереджувальних заходів, направлених на збереження та зміцнення здоров'я [3, с. 13].

Профілактика заїкання у нашій країні здійснюється комплексно і послідовно. Питання попередження появи заїкання у дітей є пріоритетним та пов'язане, головним чином, з просвітницькою роботою серед батьків і працівників дошкільних установ [1, с. 108]. Як стверджують О. І. Правдіна та Л. І. Білякова, при заїканні велике значення мають профілактичні заходи, які повинні бути спрямовані на попередження виникнення заїкання у дітей дошкільного віку.

Сікорський І. А. рекомендує починати профілактику із ретельного спостереження за ходом розвитку мовлення дитини. Необхідно дбати, щоб розумовий розвиток дитини не переважав над її фізичним розвитком, і щоб на цьому ґрунті не виник стан психічного стомлення, що виявляється насамперед підвищеною збудливістю і нездатністю стримувати душевні хвилювання. Також, необхідно звернути особливу увагу на розвиток системи довільних рухів за допомогою ігор і гімнастики. При цьому, потрібно зайнятися розвитком довільних рухів, які відносяться до голосу й мовлення. Сюди входять вправи для дітей із співів, читання і декламації [5, с. 379].

Одним з найважливіших умов попередження заїкання у дітей у ранньому віці є правильна організація побуту і виховання дітей в домашніх

умовах, так як і будь-які негаразди в сім'ї, особливо її руйнування, відображаються на маленькій дитині і часто є першим поштовхом до розвитку заїкання.

На думку Л. І. Білякової, у родині з факторами ризику заїкання для дітей повинні бути створені умови для нормального соматичного і нервово-психічного розвитку дитини. Сюди відносяться: дотримання режимних моментів, які відповідають віку дитини, правильне харчування, уникнення соматичних і психічних перевантажень, створення сприятливого психологічного клімату в сім'ї, узгодження єдності виховного впливу [1, с. 58].

Як зазначає Р. Кьон, діти, які мають схильність до заїкання, повинні щодня, влітку та взимку, робити холодні ванни або обтирати все тіло змоченим у холодній воді рушником. Дітям щодня рекомендовано робити кілька глибоких вдихів і видихів, але при цьому, потрібно забороняти їм багато говорити під час цих вправ, а також стрибати та бігати. При гарній погоді, дітям рекомендовано гуляти, а влітку якщо можливо, користуватися цілющою дією чистого гірського повітря [5, с. 366].

Особливу увагу треба звернути на випадки раннього мовленнєвого розвитку дитини, яке не слід оцінювати як позитивне явище. Таку дитину небезпечно «перевантажувати» мовленнєвим спілкуванням. Навпаки, необхідно максимально знизити інтенсивність інформації, що надходить. Вибір книг повинен бути обмеженим і строго відповідати вікові дитини. Таким дітям протипоказані масові видовищні заходи, які можуть призвести до психічного перевантаження. Таким чином, для дітей з раннім мовленнєвим розвитком профілактичні заходи, насамперед, пов'язані з тим, що треба дотримуватися охоронного мовленнєвого режиму [1, с. 36].

Слід звернути увагу батьків на те, що для дітей у віці від 1-го до 6-7-ми років мовлення батьків є зразком. Тому мовлення батьків повинно бути плавним, емоційно-виразним, помірним по темпу, чітким, не перевантажене важко вимовними для дітей словами. Дорослі не повинні включати в своє мовлення при спілкуванні з дитиною

складні лексико-граматичні конструкції, фрази мають бути простими. Також, не можна говорити з дітьми їх лепетним мовленням або спотворювати звуковому, при спілкуванні слід задавати тільки конкретні питання, не квапити з відповіддю. Дитину не можна карати за помилки у вимові, передражнювати її або роздратовано поправляти.

Наявність осіб, котрі заїкаються в сім'ї, може негативно вплинути на розвиток мовлення у дитини. В першу чергу, рекомендовано значне обмеження мовленнєвого спілкування заїкуватого з маленькою дитиною, особливо в період формування фразового мовлення. Їх спілкування може протікати тільки при використанні таких видів мовлення, в яких у дорослого заїкуватого не проявляється заїкання [5, с. 452].

Л. І. Білякова зазначає, що для дітей, мовлення яких формується у двомовній сім'ї, повинні бути створені особливі умови. Нервова система дітей в період розвитку мовлення, зазнає значного напруження. Воно зростає в тих випадках, коли формуються одночасно дві мовні системи. Нерідко в цій ситуації з'являються ті або інші симптоми мовленнєвої патології або відхилення від норми. В одних випадках вона проявляється в затримці розвитку кожної з мовних систем, а в інших – в заїканні. Тому, необхідно створити умови для формування лексико-граматичної бази спочатку однієї мовної системи. Це відбувається в нормі, як правило, до 4-х років. Після цього оволодіння другою мовною системою не призводить до відхилень у мовленнєвому розвитку і дитина вільно опановує іншу мову [1, с. 98].

Батькам дошкільників Богомолва А. І., рекомендує вимагати від них твердого та ритмічного завчання і розповідання віршів, байок, приказок, прислів'їв та ін. Крім того, батькам слід вчити дошкільнят твердо і ритмічно переказувати казки і розповіді своїми словами. Чим більше дошкільник вправляється в такому мовленні, тим менше можливість його розладу [2, с. 23].

За словами Л. І. Білякової, корисно читати дітям віршовані тексти. Діти легко запам'ятовують їх, а ритмізованне

мовлення сприяє виробленню правильних мовнорухових автоматизмів [1, с. 56].

А. І. Богомолва зазначає, що основним принципом профілактики заїкання у дітей такий же, що і при усуненні звукового дефекту, та включає вправи для мовленнєвого апарату, розвиток артикуляційних м'язів й управління ними. Розвиток мовленнєвої моторики та фізичної можливості протистояти ускладненням у здійсненні мовленнєвого акту створює сприятливі передумови для усунення першооснови подальшого розвитку розладу, для нормалізації фонаційного процесу. У цьому і полягає суть профілактики заїкання [2, с. 45].

Висновки. Таким чином, в проблемі профілактики заїкання особливе місце належить дошкільному віку, на який припадає переважна кількість випадків його виникнення.

Профілактика заїкання у дітей дошкільного віку має бути комплексною і враховувати, як фізичний розвиток, так і психічний, залучати до активної діяльності їх батьків.

Основними напрямками попередження виникнення заїкання в сім'ї є: правильне мовлення у батьків дитини; дотримання раціонального режиму дня (сон, харчування, прогулянки на свіжому повітрі тощо); загартування; створення сприятливого психологічного клімату в сім'ї; не перевантажування дитину спілкуванням; зменшення спілкування дитини із заїкуватими особами; вивчення віршиків, прислів'їв, скоромовок, читання казок; виконання дихальної, голосової та артикуляційної гімнастики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Белякова Л. И. Заикание : Учебное пособие для студентов педагогических институтов по специальности «Логопедия» / Л. И. Белякова, Е. А. Дьякова – М., 1998. – 304 с.*
2. *Богомолва А. И. Устранение заикания у детей и подростков. Из опыта работы / А. И. Богомолва. – М.: «Просвещение», 1977. – 96 с.*
3. *Лупінович С. М. Довідник учителя-логопеда. / С. М. Лупінович. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 112 с.*
4. *П'ятниця Т. В. Логопедія в таблицях і схемах. / Т. В. П'ятниця. – Мінськ : Аверсєв, 2006. – (На допомогу логопеда).*

5. Хрестоматия по логопедии (извлечения и тексты). Учебное пособие для студентов высших и средних специальных педагогических учебных заведений : Т. 1 / Под ред. Л. С. Волковой и В. И. Силиверстовой. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 560 с.

УДК 376.36:808.55

Ю. О. Пірятинець

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

В. М. Андросова

старший викладач кафедри логопедії
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ІГОР У КОРЕКЦІЇ ЗАЇКАННЯ ЗА МЕТОДИКОЮ ГОНЧАРОВОЇ Н.Т.

У статті розглядається методика Гончарової Н. Т. з використання театралізованих ігор при подоланні заїкання, подаються основні різновиди театралізованих ігор, які автор пропонує застосовувати під час корекційного процесу із заїкуватими дітьми.

В статье рассматривается методика Гончаровой Н. Т. по использованию театрализованных игр при преодолении заикания, подаются основные разновидности театрализованных игр, которые автор предлагает применять при коррекционном процессе с заикающимися детьми.

In the article N. T. Goncharova's method is viewed with the usage of dramatized game while overcoming stuttering which the author proposes to use during the remedial process of stuttering children.

Ключові слова: заїкання, фіксація на ваді, театралізовані ігри.

Ключевые слова: заикание, фиксация на недостатке, театрализованные игры.

Key words: stuttering, fixation on defect, theatrical games.

Постановка проблеми. Мовленнева діяльність відіграє особливу роль у житті людини. Вона є фундаментом мислення, регулятором поведінки і виконує соціальну функцію. Мовлення забезпечує взаємодію людини з оточуючим соціальним середовищем, у зв'язку з чим порушення мовленнєвої діяльності можуть мати негативні наслідки. В

Україні з кожним роком спостерігається збільшення кількості дітей зі складними порушеннями мовленнєвого розвитку, а саме заїкання, ЗНМ, ЗМР, ринологія.

Заїкання – це порушення темпу, ритму та плавності усного мовлення, зумовлене судомним станом м'язів артикуляційного апарату (За Л. Біляковою). Заїкання є одним із поширених мовленнєвих порушень. За даними деяких досліджень, на цю недугу страждають близько 3 % дітей і 1 % дорослих (Ю. Кузьмін), за даними Л. Міссуловіна – відповідно 2 % та 1,5 % дорослих [4, с. 402].

Вплив заїкання, як порушення мовлення, на розвиток дитини залежить від ступеня дефекту, а також від того, як дитина ставиться до свого дефекту (Л. Белякова, 2001; Н. Власова, 1959; О. Д'якова, 2001). Вже у маленьких дітей зароджуються переживання із приводу якості власного мовлення. Із віком хвилювання, а також рівень загальної тривожності, можуть зростати. Ступінь вираженості мовленнєвих хвилювань залежить від ступеня мовленнєвого розладу: чим більше виражена заїкуватість, то більші хвилювання. Ці хвилювання значною мірою залежить від того, хто є партнером зі спілкування. Страхи можуть мати й індивідуальний характер. Дослідження провідних вчених (М. Хватцев, Ю. Флоренська, Н. Власова, В. Селівестров) свідчать про те, що з віком у дитини може зростати ступінь фіксованості на власному мовленнєвому дефекті [1].

Фіксованість на своїй ваді – це відображення об'єктивно існуючої мовленнєвої вади (мовленнєвих заїкань) у всій психологічній діяльності заїкуватої дитини. Це результат процесів отримання і перероблення інформації про мовленнєві труднощі і пов'язані з ним неприємності, трансформовані у психічні стани і властивості заїкуватої, що виявляються в його взаємодії з навколишнім соціальним середовищем [4, с. 412].

На сьогоднішній день розроблено різні способи та методи подолання заїкання, в тому числі і з подолання фіксованості на ваді. Одним із поширених методів є використання театралізованих ігор.

Мета статті. Дослідити методику Гончарової Н. Т., розглянути основні різновиди театралізованих ігор, які автор